

Jak se zdravíme

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

K vytvoření výukového materiálu byly použity texty z knihy Ladislava Špačka Malá kniha etikety pro každý den.

1. Jak se zdravíme

Pozdrav by měl vyjadřit radost nad shledáním s druhým člověkem. Proto si lidé přejí všechno dobré: dobrý den, dobrý večer, překný víkend. Zdravíme všechny známé, i ty, které známe jen od vidění, alespoň úklonou hlavy a úsměvem.

Kdy zdravíme a kdy ne

Zdravíme i neznámé v prostředí, kde jsme sami, například na lesní cestě nebo v chodbě domu, ale také když vstupujeme do menší místnosti, kde nás příchod neujde pozornosti, jako je čekárna u zubaře, kupé ve vlaku, školní třída, malý obchod. Nezdravíme při vstupu do rozlehlé haly, jako je nádražní hala, supermarket, hala letiště. Více se zdraví na vesnici než ve městě. Městské prostředí je anonymnější, lidé se zdraví mnohem méně než na venkově nebo v přírodě. V tramvaji či metru se nezdraví, ale ve venkovském autobuse už pozdravíme. V lese osamělého turistu pozdravíme, ale na noční městské ulici osamělého chodce nikoliv. Potkáme-li téhož člověka několikrát za den, už se nezdravíme, ale jen úklonou hlavy a úsměvem dáme najevo, že se vidíme. Stejně se pozdravíme přes ulici, v okně, v autě, v nádražní hale na větší vzdálenost.

Při zdravení vyjmeme ruce z kapes, případně cigaretu nebo doutník z úst. Pozdravit musíme nahlas a zřetelně, aby bylo zřejmé, co vlastně říkáme. Díváme se do očí. **S pozdravem je vždy spojen úsměv, jinak vyznívá neupřímně.**

Kdo pozdraví první?

Společensky méně významná osoba zdraví jako první. Významnější osoba musí mít možnost se rozhodnout, s kým se pozdraví a s kým ne (i když jen teoreticky, protože neodpovídá na pozdrav, stejně jako nepřijmout nabízenou pravici, je hrubá urážka). Zdraví muž ženu, mladší staršího, podřízený nadřízeného. Zdraví jako první ten, kdo přichází ke skupině lidí. Ve skupině zdravíme nejdřív starší osoby a ženy, pak mladší a muže, zdravíme nejdřív cizí osoby, pak své přátele. Dále zdraví první ten, kdo vstupuje do místnosti, ty, kteří v ní už jsou. Někdy podřízení řeší dilema, zda by měl pozdravit jako první šéf, který vchází do jejich kanceláře, nebo oni jakožto společensky méně významné osoby. Žena řeší, zda by měla jako podřízená zdravit nadřízeného mladého muže. Jsme-li na pracovišti, jsou podřízení zavázáni zdravit jako první bez ohledu na pohlaví a věk. Šéf má právo to vyžadovat, ale... přesto by šéf neměl opouštět svoji mužskou galantnost a měl by zdravit všechny ženy, starší muže a jako první při vstupu do místnosti. Ale nejsou všichni šéfové gentlemani, a pak podřízeným nezbývá, než aby po půlvtěřině čekání pozdravili šéfa sami. Nejhorší je vyčkávat tak dlouho, až si toho obě strany všimnou, to je nepříjemná chvíle. Chceme-li předcházet trapasům na obou stranách, řídíme se pravidlem „pozdravit jako první“ a rázem je po problému. Může to udělat i žena vůči muži a hned při příštím setkání uvidí, jak se muž bude snažit tentokrát být rychlejší.

V Anglii před lety platilo, že když žena na ulici potkala muže, lehkou úklonou hlavy mu dala najevo, že ji smi pozdravit. Pán pak mohl přistoupit, sejmout klobouk a říct: good morning, madam. Teprve pak mu dáma odpověděla: good morning, sir.

Vstup nadřízeného do místnosti

Vstoupí-li nadřízený do místnosti, měli by podřízení vstát. Jestli ovšem šéf přichází do kanceláře několikrát denně, podřízení nevstávají, jen zvednutím hlavy nebo úklonou dají najevo, že šéfa berou na vědomí, a postaví se jen ten, koho vedoucí oslovi. S nadřízeným se hovoří jen vestoje, ledaže by nás vybídl, ať si sedneme. Dříve patřilo k pozdravu u mužů i smeknutí klobouku. Podle míry úcty se klobouk bud' smekl, nebo se stačilo jen dotknout okraje klobouku dvěma prsty. Máme-li na hlavě sportovní čepici, nesmekáme ji, jen se hlavou lehce ukloníme.

Podáváme ruku

Proč si podáváme při pozdravu ruku? Naši prapředkové tím naznačovali, že v ruce nedrží zbraň, že přicházejí v míru a přátelství. Proto má i běžné potřesení rukou svou symboliku a musí dodržovat určitá „pravidla čistoty“.

Ruce si nepodáváme přes překážku, například přes stůl, nebo „do kříže“ s dalším párem. Přátelské gesto, jakým je podání ruky, doprovodíme úsměvem a pohledem do očí. Muž při podávání ruky vždy stojí, sedí-li, vstane. Nestačí se jen nadzvednout a s přihrbeným tělem naznačovat, že tohle je maximum, co jsem „kvůli vám ochoten udělat“. Musíme stát zpříma.

Dlaň je mimořádně citlivá, proto silně vnímáme různé odchylky od přirozeného podání ruky, třeba když nám někdo podá ruku jako leklou rybu. Stisk ruky má být krátký, pevný, nemá trvat déle než vteřinu. Nevhodné jsou familiární doprovodné projevy - stisk předloktí druhou rukou, poplácávání po zádech, dlouhé, až nekonečné třesení rukou, které uvádí partnera do rozpaky. Vůči ženě je takový postup zcela nemístný a místo přátelského pozdravu, zaskočíme zjevným obtěžováním.

Ruce při pozdravu musejí být čisté, nepodáváme ruku v sádře nebo v lyžařské rukavici. Lidé, kteří pravou ruku nemají nebo mají místo ní protézu, si zvykli podávat levou ruku převrácenou dlaní, takže ji můžeme přijmout pravou rukou. Žena má při podávání ruky jisté „úlevy“: *může podávat ruku vsedě a v rukavici, pokud je součástí*

večerního úboru, venku i v kožené nebo pletené rukavici. Ovšem bude-li podávat ruku stejně nebo společensky výše postavené ženě, raději také vstane, aby nebudila zdání nadutosti. Svlékne-li si starší žena svou rukavici, mladší žena to musí udělat také.

Potí-li se nám ruce, nosíme v pravé kapsě kapesník, do kterého si dlaň vždy před podáním ruky nenápadně otřeme. Řekneme-li v pravé kapsě, je zřejmé, že vždy podáváme ruku pravou, byť jsme leváci. Je pravda, že se leváci mohou cítit diskriminováni, ale ve věci společenských konvencí rovnost neplatí.

Kdo podává ruku jako první

Společensky významnější lidé nabízejí ruku jako první. Společensky významnější osoba musí mít právo si sama rozhodnout, s kým si rukou potřese a s kým nikoliv. I dnes bychom měli přistupovat k ženě obezřetně a vyčkávat, zda nám nabídne ruku. Totéž platí o starším a nadřízeném. Na pracovišti podává ruku jako první nadřízený, a to i ženám a starším mužům, třeba když je vítá ve své kanceláři. Ředitel podá ruku vedoucí odboru. Mimo pracoviště, na koncertě nebo v divadle, je ovšem společensky významnější žena, proto nabízí ruku jako první ona. U mužů to neplatí, v divadle i starší podřízený vyčká, až mu ruku nabídne šef.

Co uděláme, když jsme společensky významnější, a někdo jako první podává ruku nám? Budeme předstírat, že ji nevidíme, nebo nezdvořáka opravíme? Ne, naopak, co nejrychleji ruku přijmeme, a uděláme-li to bez váhání a bezprostředně, možná si toho ani nikdo kolem nás nevšimne. To je naše poslání ve společnosti: prokazovat ostatním dobro, a jestli se někdo jiný dopustí chyby, uděláme vše pro to, abychom mu pomohli chybu napravit.

Vypráví se, jak při státní večeři v Bílém domě členové delegace jednoho nejmenovaného státu vypili z misek na opláchnutí prstů (finger-bowl) vodu, protože netušili, k čemu misky slouží, i když v nich plaval lístek květu růže, plátek citronu nebo snítká máty, aby bylo zřejmé, že voda není určena k pití. Američané u stolu si mohli vzápětí ve svých miskách opláchnout prsty, jednali by v souladu s pravidly etikety, ale svým hostům by připravili trvalou vzpomínku na trapnou chybu. Zachovali se tak, jak vyžaduje empatie: vypili vodu ze svých misek s takovou samozřejmostí, že hosté vůbec nepostřehli, co se vlastně přihodilo.

Společenské rébusy

Při příchodu na společenskou akci se zdravíme nejdříve s hostiteli, pak s ostatními účastníky. Přichází-li muž na recepci, kde už je jeho žena, zdraví se s ní jako s poslední, totéž platí opačně. Platí totiž pravidlo, o kterém manželky nerady slyší, a sice že „cizí je více než vlastní“. Jde-li muž do divadla s manželkou a její přítelkyní, pomáhá do kabátu nejprve přítelkyni, pak teprve manželce. Setkají-li se dva páry, řešíme rébus pořadí podávání ruky. *Musíme nejprve vydobudit, který pár je společensky významnější.* Může jít o vysokého úředníka - úřednice nebo ředitele - ředitelku, s chotí či s chotěm. Bereme v úvahu i další kritéria: cizinec - domácí, obecně známá osobnost - neznámý účastník. Jestli si nejsme jisti společenským postavením, vyjdeme z prostého odhadu věku. Při vzájemném zdravení a představování můžeme zvolit dva způsoby: přirozenější je, když se nejdříve pozdraví ti, kteří se znají, a pak si navzájem představí své partnery, náročnější a upřímně řečeno topornější je zvolit pořadí přesné podle společenské významnosti.

Znají-li se jen muži z obou párů, zvolíme nejpřirozenější variantu: nejprve se pozdraví oni a pak představí své partnerky. Nejprve méně významný muž představí svou partnerku (společensky významnější pár musí vědět jako první, s kým se má pozdravit), žena významnějšího páru jí podává ruku, pak významnější muž představí svou partnerku, ta podává ruku méně významnému muži a současně jeho partnerka podává ruku muži významnějšího páru. Společensky významnější žena nabízí ruku okamžitě, nečeká, až proběhne představení, protože všichni očekávají, že se budou podávat ruce, a kdyby nebyla významnější žena do-statečně rychlá, mohly by se ve vzduchu ocitnout ruce ostatních a trapas by byl na světě. Významnější žena podává ruku jen dvakrát, nejprve ženě a pak muži protějšího páru. Druhá žena nejprve ruku přijme a pak nabídne ruku muži protějšího páru. Oba muži poté, kdy významnější nabídí ruku méně významnému, už jen čekají na ruce nabídnuté ženami protějších párů. Při představování není nutné opakovat jména každému, s kým si potřeseme rukou, představujeme se páru, proto stačí, když méně významný muž řekne: „Rád bych vám představil svou přítelkyni Nadu Lorencovou,“ a významnější muž naváže: „To je moje žena Helena.“ (Pokud má partnerka stejné příjmení jako muž, neříkáme ho.) To už Helena podala ruku Nadě a nyní si třese rukou s jejím mužem. Manželé se mohou obrátit ke svým partnerkám a říct: „To je můj kolega Martin Dlouhý,“ pak muž řeknou jen „těší mě“ nebo „dobrý večer“, anebo necháme na mužích, aby své jméno řekli sami: „Já jsem Martin Dlouhý, těší mě.“

Stejně proběhne zdravení a představování v párech, znají-li se obě ženy. Společensky významnější žena nabídne se slovy „dobrý večer“ ruku ženě druhého páru a ta řekne: „Dovolte, abych vám představila svého přítele Martina Jánského.“ Významnější žena pokračuje: „To je můj manžel Richard.“ To už významnější žena potřásle rukou Martinovi a méně významná žena současně Richardovi. Nakonec nabídne Richard ruku Martinovi. Jakékoli prodlevy v nabízení rukou mají za důsledek menší či větší nejistoty, proto by měly pozdravy proběhnout co nejrychleji, prakticky během představovacích formulí.

Pokud se znají všichni čtyři a chtějí se pozdravit, je iniciativa na nejvýznamnějším z celé čtveřice, na ženě významnějšího páru. Často chybají právě ženy společensky významných mužů, když si neuvědomují svoji roli - je na nich, aby zahájily řetězovou reakci. Žena je významnější osobou z páru, a to i kdyby byla mladší, protože na ni přechází společenský význam muže. Pořadí, v jakém si budeme podávat ruce, odvodíme podle společenské významnosti: na prvním místě je žena významnějšího páru (A1), na druhém druhá žena ze čtveřice (A2), na třetím je muž z významnějšího páru (B1) a na čtvrtém je muž méně významného páru (B2). Proces proběhne takto: Jako první nabízí ruku žena významnějšího páru (A1). Nabízí ruku druhé společensky nejvýznamnější osobě: ženě protějšího páru (A2). Pak A1 podává ruku muži protějšího páru (B2), současně A2 podává ruku B1 a nakonec společensky významnější muž B1 podává ruku B2.

Princip je jednoduchý; je-li mezi páry zřetelný rozdíl v postavení, jde o mechanický postup podle jasného pořadí. Jestli dodržíme tento postup ve všech krocích, jsme mistři. Ale i kdybychom zvládli jen začátek a zbytek by proběhl spontánně a přirozeně, bylo by to v pořádku.

Stejně budeme postupovat, když se neznámý pár přijde seznámit s jiným párem. Motivy mohou být různé, chceme někoho z páru získat jako klienta nebo ho chceme pozvat na akci naší firmy, jde o známého našich přátel a chceme se s ním poznat, jde o celebritu, se kterou toužíme promluvit. Automaticky je méně významný ten pár, který se přišel seznámit, ten je v roli žadatele, představuje se jako první. Přirozeně, nemůže se jako první představovat pár, který netuší, že by o něj někdo jevil zájem. Příchozí pár po očním kontaktu a úsměvu, který prozrazuje jeho úmysly, přistoupí k páru, s nímž se chce seznámit, a muž nejprve představí sebe (je méně významný z jejich dvojice) a pak svou partnerku: „Dobrý večer, dovolte, abychom se vám představili, já jsem Ivo Nový, to je moje žena Karla, rádi bychom se s vámi seznámili.“ Významnější žena nabízí ruku Karle a pak Ivovi a mezikromě významnější muž říká: „Já jsem Jan Černý, to je moje manželka Edita, těší mě.“ Zatím už Karla nabídla ruku Janovi a pak Jan Ivovi. Ženy se už samy nepředstavují, to už za ně udělali muži, proto pronesou jen zdvořlostní formulí: „Těší mě, že vás poznávám.“ Pak Ivo zahájí konverzaci tím, že se blíže představí a dá najevo, proč se vlastně přišli seznámit. Jestliže se jdeme seznámit s obecně známou osobností, ta se nepředstavuje, že situace je zřejmé, že víme, s kým sejdeme seznámit. Pak ministr nebo zpěvačka jen představí svého partnera, už neříká: „Já jsem Helena Vondráčková“.

Jiná situace nastává, když ke skupince hostů přichází další. Pak je na tom, kdo jej ve skupince zná, aby jej představil ostatním: „Dovolte, přátelé, abych vám představil Patrika Volného, našeho nového obchodního ředitele.“ Záleží na počtu lidí v hloučku, zda je pak bude Patrikovi představovat, nebo to necháme na nich. Tři lidi představíme, je-li jich víc, necháme to na nich. Postupně, podle společenské významnosti, podají ruku Patrikovi a představí se. Patrik už odpovídá jen „těší mě“, „jsem rád, že vás poznávám“, „dobrý večer“.

Kritériem úspěšnosti při zdravení a představování je obvykle to, jestli si večer před spaním vzpomeneme, v jakém pořadí jsme si ruce podávali. Pokud si nevpomeneme, bylo to bez zádrhelů, tedy dobře. Pokud ještě hodinu nemůžeme usnout a vzpomínáme na trapnou chvíliku, kdy jsme podávali ruku dámě významnějšího páru a ta ji nepřijala, protože právě podávala ruku naší ženě, tak se nám to tentokrát nepovedlo.

Když je muž jen doprovod

Za Gutha-Jarkovského to bylo jednoduché: dominantní byl vždy muž a žena hrála roli doprovodu. Dnes je stále častěji žena „tou hlavní“, zatímco muž je „jen“ doprovod ženy, významné manažerky, primátorky, ministryně, poslankyně nebo senátorky. Muž se musí s touto rolí smířit, vzorem mu může být princ Philip, vévoda z Edinburghu, který doprovází britskou královnu Alžbětu II. vždy o krok zpátky a trpělivě vyčkává, až se královna pozdraví s významnými hosty a teprve pak dá příležitost jemu. Dnes se počítá s tím, že žena ve významné funkci zahajuje konverzaci, představuje svůj doprovod, pronáší přípitky. Ve společenském styku na recepci bude taková žena představovat své kolegy a kolegyně, svůj doprovod, ba i svého manžela. Jako první bude podávat ruku, v tomto postavení má o důvod víc. Neočekává se, že ženu ve významné funkci by představoval její manžel, toho času na mateřské dovolené. Muž si musí uvědomit změnu ve společenském postavení partnerky a přizpůsobit se jí, držet se krok zpátky jako princ Philip.

U konferenčního stolu zaujmeme žena místo, které jí náleží podle profesního zařazení. Jako vedoucí delegace bude u obchodního jednání sedět uprostřed stolu naproti hlavnímu vyjednavači protistrany. Je-li ředitelkou podniku a hostitelkou významné návštěvy, ministra, velvyslance, premiéra, dává návštěvě přednost při procházení firmou (první jde pracovník protokolu, pak návštěva, jako poslední hostitelka).

Žena ve vysoké funkci se ovšem musí smířit s některými omezeními. Manažerka, diplomatka, politička dává přednost serióznosti před demonstrací ženských půvabů. Líčí se méně výrazně a méně rafinovaně, vlasy nosí sepnuté nebo střížené nakrátko, sukně nemůže mít tak krátké a úzké jako kdysi, rozperek bude kratší, vynechá lesklé a průhledné materiály, divoké ornamenty, ostře barevné látky, výstřih bude jen náznakový, raději žádný, parfém lehký a nenápadný, bez punčoch se neobejde ani minutu. Muži takový problém nemají, protože jejich styl oblekání od nižších úředníků po ministry je stále stejný, liší se jen kvalitou materiálů.

Ženy dávají častěji než muži průchod svým citům, emocionálním výlevům, pláči, dovedou se urazit. Nic z toho si manažerka nemůže dovolit. Svět obchodu, diplomacie nebo politiky je založen na věcných argumentech a

racionální debatě, a i když žena do něho může vnést nový úhel pohledu nebo jinou životní zkušenost, musí zachovávat styl a tradici.

Ženy ve vysokém postavení často cestují. Je výhodnější, může-li je doprovázet spolupracovnice, tajemnice, která jim pomáhá s organizováním dne, sjednáváním schůzek, s ubytováním v hotelu. Osamělá žena v hotelové restauraci na večeři nebo večer v baru u skleničky budí pozornost mužů, nikdy neodpočívajících lovců.

Žena ve vysokém postavení pořádá obedy, zve obchodní partnery na večeře, na golfové turnaje, tam všude je plnoprávnou hostitelkou. V restauraci objednává i platí, ale muži nechá ochutnat víno, přivítá pomoc při oblekání pláště, z restaurace vyjde jako první.

Někdy ruku raději nepodáváme

Nepodáváme ruku obsluhujícímu personálu, čísníkům, pokojským, vrátným. Ne že bychom si jejich práce nebo jich osobně nevážili, ale jejich role je jiná, a tak s podáním ruky nepočítají. Zbytečně bychom je uváděli do rozpaků. Přijdeme-li ovšem do naší oblíbené restaurace, kde si tykáme s čísníkem, ruku mu podáme, jsme přece spíš známí, snad i přátelé. Nepodáváme ruku, ani když nás protejšek jí nebo nese něco, co by musel s obtížemi přemisťovat, aby mohl naši ruku přijmout. Mimochedom, to je častý obrázek na recepcích a rautech, kdy s účastí sledujeme páry, který si nese plné talířky a sklenice ke stolu, když tu se objeví bonviván, který páru nabízí ruku, a uvádí ho tak do neřešitelné situace. V takovém případě máme právo ruku odmítnout. Učiníme to s omluvným úsměvem, gestem ukazujícím na plné ruce a s formulací, která naznačuje odložení procedury pozdravu - ještě se uvidíme. Přijdeme-li pozdě ke stolu při společné večeři a všichni už mají polévku na stole, nezdravíme každého zvlášť, jen hromadně pokyneme na pozdrav, omluvíme se a usedneme na svoje místo. Kdybychom nutili hosty, aby nám podávali ruce, museli by muži vstávat, ubrously by jim padaly na zem, kravaty by si namáčeli do polévky, kroutili by se za stolem, protože by nedokázali tak rychle odsunout židli, a to by vyvolalo spíš rozladěné než radostné reakce ze shledání s námi.

Dokumenty:

<http://www.youtube.com/watch?v=XB1TEsqg4Sk>

<http://www.rancer-petr.cz/clanky/vlastni/38-tv-serial-etiketa>

Obsah

 1. Jak se zdravíme

2